

L-ISTURNELL

Carmel Galea Bonavia

Wiehed mill-ghasafar karatteristiċi għax-xhur xitwin fil-gżejjer Maltin huwa l-isturnell. Wiehed jista' faċilment josserva dan l-ghasfur fit-triqat tal-Belt meta jkun qed jidlam, meta qtajja' ta' sturnell ikunu dehlin għall-irqad fis-siġar, bħal dawk tal-bitha tal-Palazz.

L-isturnell huwa ghasfur komuni u huwa mifruq ma' l-Ewropa kollha. Dan l-ghasfur ġie introdott saħansitra fl-Awstralja u fl-Amerika ta' Fuq. Minhabba li f'dawn il-pajjiżi l-isturnell qieghed ifixkel it-tkattir ta' speċi ta' ghasafar ohra, huwa meqjus bħala pest.

L-isturnell (18-il ċm) huwa ghasfur xi ftit matnazz b'denb qasir u munqar kemxejn twil u rqiq. Matul ix-xhur tax-xitwa, ix-xjuħ — kemm il-mara kif ukoll ir-raġel — u l-frieħ ikunu jixxiebhū, kollha ta' kulur sewdieni matt b'hafna tikek bojod u bil-munqar skur. Dawn il-karatteristiċi jitbiddlu hekk kif joqrob iż-żmien tan-namra. Il-mara ftit li xejn tinbidel; issir xi ftit aktar tleqq u inqas ittikkjata, waqt li l-parti tal-munqar t'isfel tiehu lehha safranija. Mill-banda l-oħra, ir-raġel isir ghasfur sabiħ ferm. Huwa jitlef ftit mit-tikki tiegħu u jsir sewdieni jleqq li jkangji f'ikhal, aħdar u aħmar ċar,

speċjalment jekk tosservah f'dawl tajjeb. Dawn l-ilwien jirkaċċaw sabiħ ferm ma' l-isfar tal-pinen u mal-munqar, li jsir kważi isfar kollu.

Mal-wasla tal-ħarifa, hekk kif it-temperaturi fl-Ewropa jibdwew jikshu, għadd ta' sturnell fl-Ewropa jinżlu fil-pajjiżi ta' madwar il-Mediterran. Hawn Malta jibdwew jidhru għall-ħabta ta' nofs Settembru, imma bil-waħdiet. Izda l-aqwa tal-passa ta' l-isturnell, meta dan ipassi f'numri kbar, hija minn nofs Ottubru 'l quddiem. Dawk li jkun ser iqattgħu x-xitwa hawn Malta jkun għamlu l-post sa l-aħħar ta' Novembru.

In-numru ta' sturnell li jżuruna f'dan l-istaġun ivarja bħal dak ta' ghasafar ohra, izda wiehed jista' jgħid li l-isturnell hawn Malta huwa komuni. Ta' spiss jinstab fi qtajja' kbar li xi mindaqqiet ilaħħqu l-mijiet, imxerrda mal-kampanja Maltija kollha, speċjalment fl-ajruport, fejn suppost huma 'l bogħod mill-kaċċaturi. Xi ġonna kbar fl-ibliet, bħal dak ta' San Anton, ukoll jigbdu lejhom

---

L-Isturnell bejjet għall-ewwel darba fil-gżejjer Maltin fl-1994.

ANDREW MICALLEF
1995

numru ta' sturnell. Façli wkoll li jidhru fuq xi erjal tat-televisin. L-isturnell jiekol dud, ħniex, bebbux, insetti u ħlejjaq oħra żgħar, li jfittixhom l-aktar fl-art. Għalhekk insibuh f'xi għalqa maħruta friska, billi bit-taqlib tal-ħamrija jfiġġu aktar minn dawn il-ħlejjaq li jħobb jiekol. Izda l-isturnell jiekol ukoll il-bajtar tax-xewk tax-xitwa kif ukoll iż-żebbuġ, li għall-ħabta ta' Novembru jkun qed isir. Meta jibda joqrob l-għabex, l-isturnell li jkun qad jirgħa jingabar fi qtajja' kbar u jerħilha għall-irqad. Ifittex siġar kbar, fejn ikun jista' jorqod, bħal tal-bitha tal-Palazz tal-Belt, xi ċimiterju bħal ta' Braxia u xi postijiet kennija oħra fl-ibliet.

Għall-aħħar ta' Jannar u l-bidu ta' Frar, l-isturnell jibda jahseb biex jitleq lura lejn l-Ewropa biex hemmhekk ibejjet. In-numri tiegħu jibdwu jonqsu bil-mod il-mod sakemm għall-ħabta ta' nofs Frar ikun telaq kważi kollu. Jibqgħu hawn xi waħdiet. Dawn jista' jagħti l-każ li jkun għew feruti u ma jkunux kapaçi jpassu lura. Izda fix-xhur tas-sajf ġieli ġie osservat xi sturnell f'pajjiżna.

L-isturnell jibda jbidel għall-aħħar ta' Jannar, u f'dawk li jkun għadhom hawn f'nofs Frar wieħed ikun jista' jara xi sturnell raġel imbidel għar-rebbiegħa. Fl-1994, l-isturnell bejjet għall-ewwel darba fil-gzejjer Maltin.

Mingħajr il-wasla ta' l-isturnell, ix-xitwa f'pajjiżna ma tkunx kompluta. L-osservazzjoni ta' mumentanti fil-ħajja ta' l-isturnell, għasfur ilvent u mimli ħajja, huma mumentanti verament ta' sodisfazzjon. Wieħed jista' josserva qatgħa sturnell qalb is-siġar jaqbzu bla kwiet minn ferġha għal oħra, jew inkella jgħannu minn qalb is-siġar jew jirgħu f'xi għalqa, fejn is-magħhom il-ħin kollu jillatikaw ma' xulxin.

L-isturnell jagħti l-ħajja lill-kampanja Maltija. Huwa wkoll jagħmel parti mill-wirt naturali tagħna. B'xorti ħażina, l-isturnell mhux imħares bil-ligi u waqt iż-żjara qasira tiegħu jinqatel bl-eluf minn dawk li l-gost u s-sodisfazzjon tagħhom huwa li jneħħu l-ħajja ta' l-għasafar. □